

PRIJS 6 CENTS.

ONTWAPENING.

REDE,

UITGESPROKEN VOOR HET
DEMONSTRATIEF KONGRES
VAN S.D.A.P. EN N.V.V. OP
21 SEPTEMBER 1925 TE
'S-GRAVENHAGE

DOOR

K. TER LAAN,
LID DER TWEDE KAMER.

1925

.V. „ONTWIKKELING” - AMSTERDAM

DNPPb
SDAP
1925
016

Not Lendable

DNPPB
SDAP
1925
016

ONTWAPENING.

In 1898 werd in deze zelfde stad het eerste vredeskongres geopend, dat bijeengeroepen was op voorstel van den Czaar van Rusland. Zijn vertegenwoordigers legden de verklaring af, dat de keizer tot de oproeping voor het vredeskongres was overgegaan, omdat de last van het militarisme niet meer was te dragen. De volken vergaen onder dezen last. De geldmiddelen zijn niet meer toereikend om moderne oorlogen te voeren en bovendien moet elk volk daarvoor zijn beste krachten offeren.

In dezen geest sprak niet alleen de Russische vertegenwoordiger, maar ook menig afgevaardigde uit andere landen.

Van de eerste vredeskongferentie en ook van de volgende is niet heel veel bijzonders in de praktijk tot stand gekomen. Nog altijd zuchten de volken onder de, sedert nog zeer verzwaarde, militaire lasten. Toch behoeft men bij de woorden, waaraan ik juist herinnerde, niet aan huichelarij te denken. Het is immers de waarheid, die hier wordt verkondigd!

Ook van kapitalistisch standpunt is er ontzettend veel in te brengen tegen oorlog en militarisme. Het is eigenlijk alleen nog maar de vraag, op welke wijze er een einde aan gemaakt kan worden. Het einde willen de volken alle en volstrekt niet alleen de socialistische groepen in die volken.

Het is dan ook geen wonder, want oorlog past niet meer in de moderne maatschappij. Niet alleen uit humaniteitsoverwegingen. Het is hier weer de oude geschiedenis. Instellingen handhaven zich, zoolang zij maatschappelijk nut hebben en dat is met oorlog niet meer het geval. Ook niet meer van kapitalistisch standpunt beschouwd. Er wordt niet meer aan verdiend. Ook niet voor de natie, die den oorlog wint. Vroeger was dat anders. Tot zelfs voor betrekkelijk korten tijd. Oorlog was toen een zaak, waar althans een van de partijen bij won, in ieder geval vertrouwde te winnen. Onze eigen vaderlandsche geschiedenis levert daarvan zeer duidelijke bewijzen. Wij behoeven maar te denken aan onze Engelsche oorlogen, om met dit eene voorbeeld te volstaan. Daar ging het om buit gemaakte schepen, kostbare ladingen en andere winsten, die men van de tegenpartij roofde. Daar ging het nog veel meer om het bezit van koloniën en voornamelijk ook om handel en markten. Wie in zulk een oorlog de overwinning behaalde, versloeg zijn konkurrenten en behaalde zelf rijkdom. Met andere woorden: de oorlog betaalde zich. Men haalde er veel meer uit, dan men er in stak. Dit is nu volstrekt niet meer het geval. Het militarisme kost veel te veel. Ongeveer een zesde deel van alle staatsinkomsten wordt er in den modernen tijd in West-Europa door verslonden. Jaar in, jaar uit. Immers ook in de jaren, dat er geen oorlog is, moet de bevolking even goed betalen, in een tijd, dat de maatschappij tallooze nooden en behoeften te bevredigen heeft, waartegen de geldmiddelen niet of nauwelijks zijn opgewassen. Zuiver financieel beschouwd kan men dus zeggen, dat de maatschappij in West-Europa over den oorlog heen is gegroeid.

Er is nog een ander groot verschil met vroeger. Wanneer nu een oorlog verloren wordt en ook wanneer een oorlog gewonnen wordt, lijdt de geheele bevolking daaronder. Alle weerbare mannen, maar ook de vrouwen en kinderen. De wereldoorlog van 1914 tot 1918 is in dit opzicht wel bijzonder duidelijk geweest.

Dit verschijnsel heeft zich in de 19e eeuw geleidelijk ontwikkeld en is nu algemeen geworden. In den ouden tijd was dit geheel anders. Toen streed niet het volk mede, maar liet men de praktijk van den oorlog over aan een bepaalde soldaten-kaste. Dat was de tijd van de huurlegers. Die bestonden

voor het meêrendeel uit de paria's der maatschappij en meestal zelfs uit vreemdelingen. Het is bekend in de geschiedenis van alle Europeesche oorlogen vóór den tijd van Napoleon, dat voornamelijk Duitschers, Zwitsers en Italianen voor dit handwerk te verkrijgen waren, en dat zij zich in dienst stelden van iederen vorst, die ze kon betalen. Maar niemand, die zich hun lot aantrok. De soldaten van toen telden veel minder mede dan de paarden van tegenwoordig, die men duur moet koopen en goed moet onderhouden.

Inplaats daarvan treedt nu het gansche volk op en het is geen wonder, dat zich in elk volk een geest van verzet krachtig openbaart. En ook dit verschijnsel vertoont zich ver buiten de rijen van de arbeidende klasse. Immers ook de zonen van de kapitalisten dienen en men moet al heel hoog in rang zijn, als men zich buiten gevaar kan achten.

Toch is het er heel ver van af, dat het met de voorbereidselen voor oorlog teneinde loopt. Integendeel. Elke groote natie wapent zich tot de tanden. Engeland en Frankrijk zijn er de naaste voorbeelden van. Met Italië en Rusland is het niet anders gesteld en in de vreemde werelddeelen volgen Amerika en Japan het voorbeeld. Ja, ook de kleine landen doen aan den militaristischen wedloop naar vermogen mee.

Een opmerkelijk verschijnsel is, dat in de jongste Troonrede wel gewaagd wordt van Leger en Vloot, maar met geen enkel woord van den Volkenbond en van alles wat er in Genève gebeurt. Dat er op dit gebied zaken in voorbereiding zijn van de allergrootste beteekenis, indien zij tot stand mochten komen, schijnt geheel en al te zijn ontgaan aan de Nederlandsche ministers. Ze hebben althans Hare Majesteit daarvan geen enkel woord in den mond gelegd. Niet de kapitalistische regeeringen geven het voorbeeld om tot de verlossing en tot den wereldvrede te komen. Dit voorrecht is weggelegd voor de sociaaldemokratie en de vraag is, op welke wijze het doel het snelst wordt bereikt.

De wereldoorlog is zoo onmenschelijk geweest, dat het ieder van u gegaan zal zijn als het met mij ging: wij zullen allen gedacht hebben, dat dit de laatste oorlog was en wij hebben tot ons zelf gezegd, dat dit althans één groot voordeel was bij al de ellende. Maar het is anders uitgekomen. De toekomstige oorlog zal bovendien nog veel verschrikkelijker zijn dan de vorige. Vooral de vrijzinnig-demokraten hebben gewezen op de ontstellende gevolgen van den toekomstigen lucht- en gasoorlog en zij hebben vooral daarin aanleiding gevonden om zich ook te plaatsen op het standpunt der ontwapening. Wij hebben ze van harte begroet, maar voor ons was het niet meer noodig om te denken aan toekomstige verschrikkingen, om op dat standpunt te komen. Millioenen mannen in de kracht van hun leven gedood, millioenen op gruwelijke wijze verminkt, millioenen vrouwen, die weduwen werden en millioenen kinderen, die nu weezen zijn. Er behoeft waarlijk geen gifgas meer bij te komen.

Alleen reeds uit zuiver menschelijke overweging is de oorlog wel het allerslechtste middel om tot oplossing van geschillen te geraken en men behoeft er geen oogenblik aan te denken, dat aan den oorlog een meer humaan karakter verleend kan worden, zooals op de vredeskonferenties herhaaldelijk is beproefd. Integendeel. De vrijzinnig-demokraten hebben gelijk, als zij op de gifgassen wijzen en op dergelijke moderne geweldmiddelen. Het wordt hoe langer hoe erger. Het is oorlog in de lucht en op den grond en onder den grond, op het water en onder het water. Afweer tegen gassen is niet mogelijk bij de bevolking van een groote stad, zelfs al was die van tevoren gewaarschuwd. De deskundigen zijn het er over eens, dat al onze groote steden in een minimum van tijd door de vijanden kunnen worden bereikt en dat de bevoking op een afschuwelijke wijze kan worden verdelgd.

Nog erger zijn de verwildering en de barbaarschheid, die met oorlog gepaard gaan en er het gevolg van zijn. Een verwildering van zeden, die in geen geheel menschengeslacht weer kan worden goed gemaakt. Na elken oorlog leeft nog lange jaren de haat tusschen de volken voort. Wie den oorlog verloor, wil zich sterk maken, om althans den volgenden te winnen, wil de schande van de nederlaag uitwisschen, wil zijn verloren gebied her-

overen. Wie den oorlog gewonnen heeft vreest, dat het bij de eerstvolgende botsing slechter met hem kan afloopen en maakt zich op zijn beurt zoo sterk als hij kan. Er komt nooit geen einde aan. Er ontstaat geen gevoel van recht. Er is altijd een gevoel van onveiligheid en van gevaar. Ook om die reden, en wel vooral om die reden is geweld het verwerpelijkste middel, om internationale kwesties op te lossen. Het duidelijkste voorbeeld hiervan is de strijd om Elzas-Lotharingen. In 1870 en '71 hebben de Duitschers deze beide gewesten aan zich getrokken bij den vrede van Frankfort. Voor de Franschen was het sedert de uitdrukkelijke wensch, om deze beide provincies terug te hebben en voornamelijk in de eerste jaren, maar ook daarna leefde in het hart van duizenden Franschen de gedachte aan revanche. En 44 jaren waren niet voldoende, om die gedachte op den achtergrond te dringen.

Toen in 1914 de oorlog uitbarstte, was er geen enkele Franschman, of hij had het denkbeeld, dat het nu eindelijk weer eens ging om Elzas en Lotharingen. En zoo is het nu bij de Duitschers, die deze beide provincies beschouwen als hun ten onrechte ontnomen.

Er zijn duizenden en duizenden Deutsche gezinnen, waar elken dag de gedachte levendig gehouden wordt, dat die beide gewesten terug moeten komen en zoowel in partikuliere gesprekken als in openbare vergaderingen hoort men: „Wir holen 's wieder". Net zoolang tot over 10 of 20 of over 50 jaar weer een nieuwe oorlog uitbreekt over dezelfde oude zaak.

Oorlog is geen middel om rechtsvragen tot een goed einde te brengen. Oorlog is steeds de kiem van nieuwen oorlog.

Dit gevoel van haat wordt zelfs op de scholen aangekweekt. De militaire commissie, die in opdracht van de Partij en het Vakverbond de zaak van het militarisme bestudeert, heeft kennis genomen van den inhoud der schoolboeken, zoowel in Duitschland als in Frankrijk. In beide landen wordt de jeugd maar al te zeer opgevoed in oorlogszuchtige richting. De jonge Duitschers leeren, dat oorlog een rechtvaardig middel is om het vernederde volk te wreken en aan de overzijde van de grens wordt insgelijks de Fransche jeugd voorbereid op nieuwe daden van geweld. Dit mag zoo niet voortgaan en de gansche invloed van de sociaal-demokratie en van de vakbeweging is noodig om bij de jeugd en bij de volwassenen de gedachte aan vrede te kweeken en te versterken. Het eenige middel, om dat doel werkelijk te bereiken, is de ontwapening.

Dit geldt voor alle natiën. Voor de groote, zoowel als voor de kleine. Voor de kleine landen en vóór Nederland in het bijzonder komt daar een andere omstandigheid bij, n.l. de onverdedigbaarheid van het land. Wij schromen niet dit ronduit te erkennen. Het is niet noodig, dat een kind zich verweert tegen een volwassen man. Het wordt van een kind ook niet gevraagd.

Maar dezelfde verhouding bestaat tusschen onze weermacht en die van Engeland, Frankrijk, en zooals het vroeger was, van Duitschland. En toch vraagt men van ons land wel, om zich met een dergelijke geweldige overmacht te meten. Wij komen daar ronduit tegen op. Elke wedstrijd in de moderne bewapening gaat onze krachten ver te boven. De wereldoorlog heeft dit afdoende bewezen en het is onbegrijpelijk, dat men dit feit niet algemeen als een eenvoudige waarheid erkent. Wij hebben het lange jaren achtereen openlijk in de Tweede Kamer verkondigd, dat onze weermiddelen volstrekt onevenredig zijn aan die der groote natiën. Het is door de regeering altijd ontkend. Maar het is een feit, dat ons leger reddeloos verloren zou zijn geweest, als het in 1914 tegen de Duitschers had moeten optrekken. Achteraf moest men het wel toegeven.

De heer Bosboom, die in de mobilisatiejaren minister van Oorlog was, heeft het zelf verklaard in een geschrift over de uitkomsten van de Legercommissie. Bijzonderheden daaromtrent zijn aangehaald in het voorstel van onze Kamerfractie tot ontwapening (zie Memorie van Toelichting, blz. 3 en volgende, ook als brochure uitgegeven).

Minister Bosboom erkende, dat wij onvoldoende hadden aan patronen,

geschut, infanteriebewapening, mitrailleurs, handgranaten en vliegtuigen. Hij vertelde nog heel wat meer, maar het aangehaalde is reeds voldoende. Toch hadden de Staten-Generaal jaar in, jaar uit vrijwel alles toegestaan wat de regering had gevraagd. In 1901 was de verzwaarde militiewet aangenomen, uitgevoerd door minister Bergansius. In 1912 kwam Colijn met een nog weer veel meer verzwaarde legerwet. En ook de aangevraagde kredieten voor de oorlogsbegroting werden zonder uitzondering van beteekenis jaar op jaar toegestaan. Daaraan ligt het niet. Maar de beschikbare middelen zijn nu eenmaal voor dit doel veel te gering. Wanneer men ziet, dat er zulk een verschrikkelijk tekort is, als minister Bosboom aangeeft op het gebied van geschut, vliegtuigen e.d. allervoornaamste zaken, dan komt de vraag boven, of onze ministers, onze generaals en onze kommandanten dan allen zoo verschrikkelijk onbekwaam zijn. Maar men kan gerust aannemen, dat men de bekwaamste mannen aan het hoofd heeft gesteld van het leger en dat ze op hun gebied behoorlijk hun best hebben gedaan, dat ze er nog van gemaakt hebben wat er van te maken was. Het vraagstuk is nu eenmaal niet op te lossen.

Ook in de mobilisatiejaren heeft men overvloed van geld besteed aan het leger.

In 1914	• • • • •	f 110.000.000
„ 1915	• • • • •	- 220.000.000
„ 1916	• • • • •	- 259.000.000
„ 1917	• • • • •	- 282.000.000
„ 1918	• • • • •	- 373.000.000
„ 1919	• • • • •	- 171.000.000

Tezamen f 1.145.000.000

Uit deze gegevens blijkt, dat het leger in zes jaar tijd bijna anderhalf milliard heeft gekost, een fabelachtig groote som. Het geld is in geen enkel opzicht gespaard. En wat heeft men er mede bereikt? Dit blijkt het allerbeste uit het verslag van de Legerkommissie zelf, een commissie, ingesteld door de Koningin en samengesteld uit alle groote partijen in de Kamer. Deze commissie heeft den toestand van het Nederlandsche leger onderzocht gedurende den oorlog en kwam met haar rapport gereed in den zomer van 1918, dus nog in den vollen oorlog. Deze onpartijdige en deskundig voorgelichte commissie kwam tot de volgende vernietigende slotsom:

„Er bleek bij de mobilisatie aanzienlijk tekort te zijn aan goed geschut en aan munitie, onze troepen hadden veel te weinig mitrailleurs, het vliegwezen en de autotraktie lieten nagenoeg nog alles te wenschen over, de kustverdediging verkeerde in een verouderden staat, de weerstand van onze forten zou onvoldoende zijn gebleken, de landweer was nog hoogst gebrekkig geënkadreerd, terwijl de approviandeering ten behoeve van stellingen en leger ons reeds na een luttel aantal weken ten eenen male afhankelijk maakte van aanvoeren uit het buitenland.”

Wij zijn voor ontwapening van alle landen, als het eenige middel om het militarisme afdoende te bestrijden. Maar wanneer men zich afvraagt, of de toestand voor Nederland niet zoodanig is, dat voor ons in ieder geval ontwapening geboden is, dan kan het antwoord niet twijfelachtig zijn. Ons leger biedt geen waarborgen tegen overweldiging en dan is het veel beter, onze medeburgers te bewaren voor een nuttelooze opoffering van hun leven en dan is het veel beter ons geld te sparen voor sociale werken. Onze neutraliteit handhaven met geweld gaat boven onze macht. Het is gelukkig ook onnoodig.

De vraag is gerezen, of de Volkenbond ons daartoe niet verplichten zal. Het is op zich zelf reeds duidelijk, dat de Volkenbond, die vrede door arbitrage wenscht, niet aan kan sporen tot een sterkere bewapening dan eenig

volk uit zichzelf zal willen. Ook uit het Protokool van Genève blijkt voldoende, dat geen enkel volk tot meer verplicht is, dan waartoe zijn eigen omstandigheden het in staat stellen. Het Protokool schrijft nergens voor, dat ieder land een legermacht moet onderhouden van een bepaalde groote sterkte. Het is voldoende aan de grenzen zijn internationale verplichtingen na te komen en dit kan geschieden met de zeer kleine macht van gezamenlijk 30.000 man, zooals dat omschreven is in het voorstel van de Sociaal-Demokratische Kamerfraktie. Dit is geen leger meer, omdat het niet gewapend is met geschut om in den oorlog op te kunnen treden. Het is een veiligheids-wacht om onze grenzen te markeeren. Het is niet in staat om op te treden tegen een geördend leger, omdat het geen vechtleger is. En het behoeft het ook niet te zijn. Ik heb nu niet den noodigen tijd, om dit gedeelte van mijn onderwerp nader uit te werken, maar ik kan ook volstaan met te verwijzen naar de vierde paragraaf van de Memorie van Toelichting bij ons ontwapeningsvoorstel. Alleen zou ik nog onder de aandacht van het Kongres willen brengen de opmerking, die partijgenoot Brailsford gemaakt heeft in het memorandum over het Protokool van Genève, dat hij gericht heeft aan de Internationale. Deze luidt als volgt:

„Geen arbitrage-ontwerp kan medewerken aan de afschaffing van den oorlog, zoolang de bewapeningen op hun bestaande hoogte blijven. De onoprechtheid, alle volken tot arbitrage te verplichten en tegelijkertijd de tegenwoordige oorlogstoebereidselen voort te zetten, moet het geloof in de macht van den Volkenbond vernietigen. Het moet ons doel zijn, zoodra het protokool geratificeerd is, om door de Ontwapeningskonferentie een vermindering van de bewapening der geallieerden te land, te water en in de lucht verwezenlijken, evenals dit aan Duitschland door het Verdrag van Versailles is opgelegd.”

Dit is een opmerking, die betrekking heeft op de groote Mogendheden. Voor de kleine naties beteekent het de ontwapening. En het is voor de S. D. A. P. in Nederland een glorie, dat wij deze gedachte van Brailsford hebben begrepen en dat wij daarvan getuigenis hebben afgelegd in ons Ontwapeningsvoorstel. Het kongres van 1921 heeft zich met kennis van zaken uitdrukkelijk gesteld op het standpunt van de Ontwapening en de Kamerfraktie heeft in haar voorstel een middel aan de hand gedaan, om daartoe ten spoedigste te komen. Indien er iets is, dat leeft in de gelederen van de Partij en van de Vakbeweging, dan is het dit. Ik herinner aan het kongres, dat gehouden is in November 1918 te Rotterdam, in de bekende bewogen dagen. Onder den indruk van de groote gebeurtenissen van toen was het niemand minder dan Troelstra, die op dit kongres te kennen gaf, dat het standpunt der Partij ten aanzien van het militarisme moest worden veranderd. Het geheele kongres begroette die uiting, gelijk velen van U zich zullen herinneren, met ontzaggelijke geestdrift. Daarna had men als het ware reeds lang uitgezien. Een debat over deze zaak was in onze rijen feitelijk niet meer noodig. Er zijn weinig zaken, waarover de geheele moderne arbeidersbeweging het zoodanig eens is, als hier het geval blijkt. Het kongresbesluit van 1921 werd terecht als een verlossing beschouwd uit een positie, waarin men zich reeds lang onaangenaam gevoelde. En al wat er na 1918 en na 1921, zoowel in als buiten ons land, is gebeurd, heeft ons in die opvatting bevestigd en wij mogen er veilig op rekenen, dat die opvatting leeft niet alleen in onze eigen gelederen, maar evenzeer in de harten van duizenden van onze medeburgers.

Nu nog een enkel woord over Denemarken, waar de toestand bijna geheel overeenkomt met die in ons land, maar waar de socialistische beweging naar verhouding zooveel sterker is, dat sedert verleden jaar de regeering uit sociaal-demokratische ministers bestaat. Het eerste groote werk van deze socialistische regeering was de indiening van het beroemde Deensche ontwapeningsvoorstel. Dit voorstel schaft, op dezelfde manier als wij dat doen, leger en vloot beide af en stelt daarvoor in de plaats een veiligheids-wacht te land en een veiligheids-wacht ter zee, zoodanig uitgerust, dat die niet kunnen worden aangewend tegen geregelde vijandelijke troepen.

De Deensche minister van Oorlog, partijgenoot Rasmussen, deelde in het Folketing, de Deensche Tweede Kamer, mede, dat dit een besparing zou opleveren van veertig miljoen kronen, maar hij voegde erbij, dat dit voordeel niet het voornaamste was. Het voornaamste was de vredes-idee, de afschaffing van het militarisme, dat ook in Denemarken geen waarborg is voor 's lands onafhankelijkheid. De minister van Oorlog aldaar sprak uitdrukkelijk uit, wat de militaristen hier maar niet kunnen inzien, n.l. dat het Deensche leger niet in staat is, om de grenzen te beveiligen en dat de Deensche vloot zelfs de hoofdstad Kopenhagen niet verdedigen kan.

De minister ging nog verder en toonde aan, dat het bezit van een weermacht juist een groot gevaar is voor het land. Want dan doet bij een oorlog de eene partij er een beroep op en dan doet de andere partij er een beroep op, zoodat men dan juist zijn eigen nationaliteit in gevaar brengt, of om de woorden van den minister letterlijk aan te halen:

„Wij kunnen zelf met ons leger niets uitrichten, maar stellen ons bovendien aan het gevaar bloot, dat het buitenland verzoeken tot ons richt.”

Rasmussen erkende dus openlijk, dat leger en vloot voor zulk een klein land doelloos zijn. Wij zijn hem erkentelijk voor den moed der overtuiging. Het Deensche voorbeeld heeft in zedelijk opzicht een niet te schatten waarde, die alom in de wereld reeds is en steeds meer zal worden erkend. Gebroken wordt met de aloude leer, dat vaderlandsliefde uitsluitend gelegen zou zijn in het brengen van menschenoffers. De roem van het slagveld en de eer van te sneuvelen voor zijn vaderland zijn nog altijd woorden, die een grooten klank hebben. Het gaat in de praktijk wel heel anders. De oorlog van 1914 heeft wel geleerd, dat er van persoonlijken moed en van opoffering in den modernen oorlog weinig sprake is, dat de soldaten als beesten worden geslacht en dat het oorlogsbedrijf eenvoudig een massa-moord is geworden. Maar toch heffen de militaristen steeds weer de oude, bedriegelijke leuze aan. Hiertegenover stelt de Deensche regeering het moderne en veel betere begrip van vaderlandsliefde. Ook wij socialisten hebben ons vaderland lief, maar wij vatten die woorden geheel anders op. Wij willen van ons land waarlijk een vaderland maken, dat wij lief kunnen hebben, omdat ons volk er een gelukkig leven leidt. Wij willen maken, dat armoede en nood plaats zullen maken voor welvaart en beschaving. Wij willen er werken voor onze groote idealen en daarvoor hebben wij het militarisme niet alleen niet noodig, maar kunnen wij het militarisme niet gebruiken. Wij komen op voor de beste geboden, die de menschheid ooit heeft vernomen en wij sterken ons met het lichtend voorbeeld, dat Denemarken heeft gegeven.

Er is over de kwestie van het militarisme nog zoo oneindig veel meer te zeggen. Het Deensche voorbeeld van de bezuiniging geldt ook voor ons. Onze jaarlijksche militaire uitgaven bedragen honderd miljoen gulden, die zoo oneindig veel beter zouden kunnen worden besteed aan onderwijs en opvoeding, aan sociale voorzorg, aan sociale wetgeving, aan de verbetering van verkeer, handel en welvaart.

Ik kan op deze onderwerpen, bij den beperkten tijd, die mij toegemeten is, niet ingaan. Alles wat met het vraagstuk van de ontwapening in verband staat, komt bij de behandeling van ons wetsvoorstel in de Kamer aan de orde. Daar zal het ook loopen over de vraag, of onze grondwet de ontwapening toelaat en over de wijze waarop wij ons voorstellen, dat de ontwapening in Nederland kan worden uitgevoerd, over de inrichting van de veiligheidswachten, enz. Mij rest nu alleen nog een kort slotwoord te spreken tot het Kongres.

Wij hebben nationale ontwapening voorgesteld en dat heeft den knuppel in het hoenderhok geworpen, juist omdat wij voorstelden, in ons eigen land met de ontwapening alvast te beginnen, omdat wij voorstelden te komen tot de daad. Zoolang men in het algemeen spreekt van vrede, van vermindering van bewapening, of zelfs van ontwapening, dan zegt ieder: „O ja, dat zijn heele schoone dingen”, en dan zijn alle „weldenkenden” het dadelijk met ons eens. Dan gaat het weer precies als op de vredes-konfe-

renties, waar men dikwijls de schoonste redevoeringen hoorde van de afgevaardigden juist van die landen, die tot de tanden gewapend waren. Zoodra men tot de d a d komt, wordt het anders en zoo is het ook met ons wetsvoorstel gegaan.

Ook de andere partijen verklaren zich vóór ontwapening en vóór den wereldvrede, maar internationaal. Men moet overal tegelijk beginnen. Al de ministers van Oorlog, die wij in de laatste jaren gehad hebben, verklaren zich gaarne bereid om aan ontwapening mee te doen, mits het maar internationaal geschiedt. Zoo luidt het ook bij onze meest militaristische politieke partijen. Als Engeland en Frankrijk en alle andere landen ontwapenen, dan hebben zij ook geen bezwaar en in dien geest is nu ook weer de Troonrede opgesteld. Wij zullen dit streven naar vermogen steunen. De socialistische partijen over de geheele aarde hebben nooit anders gedaan en zullen nooit anders doen, maar dat is niet voldoende. Wij moeten metterdaad bewijzen dat wij het meenen, als wij over wereldvrede en ontwapening spreken en daarom hebben wij de nationale ontwapening voorgesteld. Ook om tot de internationale ontwapening te komen, maar vooral ook om in Nederland alvast een begin te maken. Het voorbeeld van Denemarken heeft reeds bewezen, welk een ontzaggelijke invloed er van zulk een daad uitgaat. Partijgenooten, dit een van de allerbeste dingen, die wij kunnen doen.

Ook in ons eigen land heerscht er nog bij duizenden van arbeiders op dit gebied onkunde en wanbegrip. Laat dit kongres ons allen de overtuiging geven, dat wij een taak hebben te vervullen, door tot onze mede-arbeiders uit te gaan met onze anti-militaristische propaganda. Het is er nog ver van af, dat ons wetsontwerp is aangenomen. Ook in de Tweede Kamer, die nu weer verkozen is, staat de meerderheid op het oude standpunt van de landsverdediging en zal weer bereid zijn de jaarlijksche lichtingen toe te staan. De begrotingen van Oorlog en van Marine zijn weer bijna even zwaar als de voorafgaande jaren. De politieke christenen spreken vrede met den mond, doch gaan voort met de versterking van de bewapening. Op de begroting van Oorlog staat opnieuw vier millioen uitgetrokken voor nieuw geschut. Ook is er geld uitgetrokken voor de nieuwe school voor gifgassen, enz., alles op de oude wijze, de luchtvaart, de lichte brigade, de nieuwe vlootplannen, het houdt nooit op. Het is de oude geschiedenis, de wedloop met de vreemde natiën, ten koste van ons geld en goet.

Daartegenover staan Partij en Vakbeweging. De arbeiders hebben een andere en een betere taak. De arbeidersklasse heeft nog veel meer dan de andere groepen in de maatschappij belang bij den vrede. De arbeiders hebben bij het militarisme en bij oorlog niets te winnen. Zij geven hun tijd en kracht, hun geld, hun gezondheid en hun leven en zij krijgen niets weerom. De mobilisatiejaren hebben ons geleerd, wat die tijd voor de arbeiders heeft beteekend. Hoevelen zijn er nog niet, die in de jaren 1914—1918 opgeroepen zijn, als gezonde, jonge mannen in dienst zijn gekomen en die als een wrak den dienst hebben verlaten. Nu ze niet meer bruikbaar zijn, laat de regeering ze vrijwel aan hun lot over. De nood van de mobilisatie-slachtoffers is aan ieder bekend. Herhaaldelijk hebben wij pogingen aangewend, om het noodige voor hen gedaan te krijgen. Men mocht verwachten, dat de regeering en dat de volksvertegenwoordiging althans dezen eenvoudigen en natuurlijke plicht hadden vervult. Niets is milder waar. Op een schandelijke wijze heeft men de ongelukkige stumpers aan hun ellende ten prooi gelaten. Dit is maar een voorbeeld in het klein, maar zoo gaat het ook in het groot. Voor de kapitalistische klasse kan er nog aanleiding zijn om gebruik te maken van geweldmiddelen en om oorlog te ontketenen, voor het arbeidende volk komt er niets dan ramp en ellende uit voort. Dit is precies alweder hetzelfde voor de landen die winnen, als voor de landen die verliezen. De toestand voor de arbeiders in België, Frankrijk of Engeland, die zoggenaamd den oorlog gewonnen hebben, is niets beter dan die in Duitschland, dat den oorlog verloor. Dit geldt niet alleen voor de soldaten, die in het leger hebben gestreden en die gesneuveld zijn, of gewond en verminkt zijn teruggekomen, dit geldt ook voor de vrouwen en kinderen, voor de zwakken en ouden, die thuis bleven en dit geldt evenzeer voor de dagen, die na den oorlog gekomen zijn met hun werkloosheid en talloze andere moeilijkheden. Daarom is het te verstaan, dat juist in de arbeidersklasse de leuze „op voor

den vrede" wordt begrepen en doorvoeld. Daarom spreekt het ook vanzelf, dat die leuze alleen tot werkelijkheid kan worden gemaakt door het strijdend leger, dat uit die arbeidersklasse voortkomt, door de internationale sociaal-demokratie. Daarvan voelen wij ons een deel, en al zijn wij nog zulk een klein land, in dit opzicht hebben ook wij, sociaal-demokraten van Holland, onzen plicht te vervullen. Internationaal kunnen wij dat doen door invloed te oefenen op de partijen van andere landen, gelijk geschiedt door ons voorstel in de Tweede Kamer en gelijk geschiedt op onze internationale kongressen, maar in den aard van de zaak ligt onze taak voornamelijk binnen de grenzen van ons eigen land, door hier onze beweging sterk te maken. En niemand moet afscheid nemen van dit Kongres, dan vervuld van het vaste voornemen om rusteloos te werken, ook voor dit, ons heilig ideaal.

Het Kongres neemt na deze rede de volgende resolutie met algemeene stemmen aan:

Het Kongres van de Sociaal-Demokratische Arbeiderspartij in Nederland en het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen, gehouden op 19, 20 en 21 September 1925 te 's-Gravenhage;

van oordeel, dat militair geweld, door zijn vernieling van menschen en goederen het verwerpelijkste middel is tot het oplossen van internationale kwesties, uit den aard steeds de kiem legt voor nieuwe konflikten, en daardoor steeds weer opnieuw de volken tegen elkander opzet;

dat het militarisme bovendien ondragelijke financiële lasten legt op de bevolkingen en tegelijk een aanzienlijk deel der krachtigste mannen aan den arbeid onttrekt;

dat het vooral voor een klein volk als het onze nooit tot het doel kan leiden, omdat de voorziening in wat de moderne bewapening eischt ver boven onze krachten gaat;

verklaart zich voor nationale ontwapening, zooals die is ontworpen in het wetsontwerp van de Soc.-Dem. Kamerfractie, in het belang van de economische en kultureele ontwikkeling van land en volk en als een van de werkzaamste moreele middelen, om tot internationale ontwapening te komen.

Het Kongres wekt de besturen van S. D. A. P. en N. V. V. op, om krachtige agitatie voor de ontwapening te blijven voeren.

08019191

De Centrale Arbeiders- Verzekerings- en Dep. bank

Rotatiedruk „Vooruitgang” — Amsterdam